

GORS

Latgales Vēstniecība

VELTĪJUMS

Elīna GARANČA

2025. gada 20. jūlijā, Lielā zālē

PROGRAMMA

I DAĻA

Roberts ŠŪMANIS (Robert Schumann, 1810-1856)

"Sievietes mīla un dzīve" op. 42

Frauenliebe und Leben, op. 42

1840, ar Adelberta fon Šamiso dzeju

- I. "Kopš es viņu ieraudzīju" | Seit ich ihn gesehen
- II. "Viņš visjaukākais no visiem" | Er, der Herrlichste von allen
- III. "Ne saprast varu, ne aptvert" | Ich kann's nicht fassen, nicht glauben
- IV. "Jau gredzentiņš man pirkstā" | Du Ring an meinem Finger
- V. "Sniedziet man, māsas, līgavas rotu" | Helft mir, ihr Schwestern
- VI. "Labais draugs, kas manī veries izbrīnā" | Süßer Freund, du blickest
- VII. "Pie manām krūtīm, pie manas sirds" | An meinem Herzen, an meiner Brust
- VII. "Nu pirmo reiz tu sāpes dari man" | Nun hast du mir den ersten Schmerz getan

Roberts ŠŪMANIS (Robert Schumann, 1810-1856)

Arabeska klavierēm Domažorā op. 18 [1839]

Anrī DIPARKS (Henri Duparc, 1848-1933)

"Zeme, kur notiek karš" | Au pays où se fait la guerre

1870, ar Teofila Gotjē dzeju

"Aicinājums ceļot" | L'invitation au voyage

1870, ar Šarla Bodlēra dzeju

"Ekstāze" | Extase

1874/1884, ar Žana Laora dzeju

"Minjonas dziesma" | Romance de Mignon

1869, ar Johana Volfanga Gētes dzeju

"Fidile" | Phidylé

1882, ar Lekonta de Lila dzeju

II DAĻA

Gustavs MĀLERS (Gustav Mahler, 1860-1911)

"Piecas Rikerta dziesmas" | Ruckert-Lieder

1901-1902, ar Frīdriha Rikerta dzeju

"Es ieelpoju liepu smaržu" | Ich atmet' einen linden Duft

"Nemeklē mani dziesmās manās! | Blicke mir nicht in die Lieder!

Es esmu šai pasaulei zudis | Ich bin der Welt abhanden gekommen

Vai mīli mani skaistuma dēļ | Liebst du um Schönheit

Pusnaktī | Um Mitternacht

Jānis MEDIŅŠ (1890-1966)

Daina klavierēm nr. 14 Mibemolmažorā, Tranquillo

Jāzepts MEDIŅŠ (1877-1974)

"Sapņojums"

1901, vārdu autors nezināms

Alfrēds KALNIŅŠ (1879-1951)

"Līst klusi"

1904, ar Jāņa Poruka dzeju

"Sapņu tālumā"

1902, ar Aspazijas dzeju

Jānis MEDIŅŠ (1890-1966)

"Noktirne"

1930, ar Andrasa dzeju

"Tā ietu"

1925, ar Kārļa Jēkabsona dzeju

"Ak, jūs atmiņas"

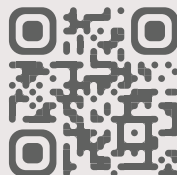
1918, ar Lūcijas Zamaičas dzeju

Jāzepts VĪTOLS (1863-1948)

"Man prātā stāv vēl klusā nakts"

1903, ar Valda dzeju

DZIESMU TEKSTI
UN TULKOJUMI

2025. gada muzikālā vasara iezīmējas ar skaistu dāvanu Latvijas klausītājiem, ko mums pasniedz viena no pasaules izcilākajām balsīm – Elīna Garanča. Četros vakaros Cēsīs, Rēzeknē, Liepājā un Ventspilī izskan latviešu un Rietumeiropas vokālā lirika, kas, pateicības caurausta, ir veltījums Elīnas mammai – dziedātājai un pedagoģei Anitai Garančai. Pirms desmit gadiem jūlijā viņa devās mūžībā, nepagūstot iemācīt pa tautasdziesmai savām mazajām mazmeitiņām, bet pagūstot salikt vērtīgus padomus meitas profesionālajā ceļā un arī izbaudīt viņas spožos panākumus pasaulē. Zvans un domu apmaiņa pēc katra koncerta vai izrādes bija pati par sevi saprotama, un, līdzās patiesam priekam un mīlestībai, tajā neiztrūka arī kritika. Bet varbūt tieši šī nepieklāpīgā un ļoti pakāpeniskā pilnveidošanās mācība bija tā, kas ļāvusi Elīnai jau 25 gadus būt uz pasaules lielajām skatuvenām un ne mirkli nepazemināt varēšanas latīņu. No mammas Elīna ir mantojusi arī mecosoprānu, veselu bagātību komponistu dāvētu un izdziedātu nošu partitūru, sarunas par mūziku tai tik piestāvošajā mākslinieku bohēmā.

Veidojot šo programmu, Elīnas vēlēšanās bija atgriezties mūzikā, ko savulaik dziedājusi Anita Garanča (viņas sulīgais tembris ir neaizmirstams!), un vietās, kur notikuši mammas koncerti. Tās ir pilsētas, kas šobrīd var lepoties ar akustiski skanīgām koncertzālēm.

“Dziesma man ir dabisks stāvoklis, kurā var sevi vērot un iepazīt. Mēs tajā esam vieni ar savām personīgajām izjūtām, atšķirībā no operas – bez tieša kontakta ar otru,” tā par atkailināto kameramūzikas žanru saka Elīna Garanča. “Dziesmās ilgām un fantāzijai nav robežu. Līdz ar to mums – dziedātājiem – ir nebeidzami daudz iespēju šo personisko pieredzi atkal atklāt un izstāstīt no jauna.”

Vācu romantika **Roberta Šūmaņa** vokālais cikls **“Sievietes mīla un dzīve”** op. 42 ir tapis 1840. gadā, kas nereti tiek dēvēts par komponista “dziesmu gadu”. Līdz tam viņš ilgu laiku nebija ķēries klāt dziesmas žanram, jo saspīlētās attiecības ar skolotāju Frīdrihu Vīku, kurš Robertam bija dziedis draudzību ar viņa meitu Klāru, radīja pamatīgu nervu spriedzi. Tomēr ar tiesas lēmumu laulības tika atļautas, un Klāra dienu pirms savas 21. dzimšanas dienas kļuva par Šūmaņa kundzi. Komponists jau vairākus mēnešus pirms kāzām komponēja apbrīnojami empātisku sievietes dzīves cikla atainojumu, ko vārdos ietērpis dzejnieks Adelberts fon Šamiso: no pirmās, trauslās mīlestības, kāzām un mātes laimes līdz ciešanām par mīlotā zaudējumu. Visticamāk, ka šodien konceptā par mūsdienu sievietes mīlu un dzīvi iezagtos pavisam citas tēmas – emancipētas sievietes pašpietiekamība vai brīvības saldā garša pēc attiecību beigšanās, bērna deģerēšana auklei vai bēdu izstāstīšana psihoterapijas kabinetā.

Bet 19. gadsimtā divi kungi to redzējuši šādi. Lielās līnijās nekas nav mainījies. Kad Elīna Garanča Zalcburgas festivālā pirmoreiz atskaņoja franču komponista

Anrī Diparka dziesmas, uzreiz bija skaidrs, ka tā ir viņas mūzika. Lai arī Diparks nodzīvoja garu mūžu, sliktās redzes dēļ viņš pārstāja komponēt jau 37 gadu vecumā, iznīcinot daļu radīto darbu, arī operu. Līdz ar to no perfekcionista mantojuma pāri palikuši vien divi orķestra opusi (kurus Ravels nosaucis par ģeniāliem) un 17 dziesmas. Operisks atvēziens savienojumā ar smalku impresiju – tāds ir Sezāra Franka skolnieks Diparks, kurš pēc iepazīšanās ar Rihardu Vāgneru kļuva par viņa kvēlu cienītāju, to spoguļojot arī savās dziesmās. Visskaidrāk šī pielūgsme saklausāma “Ekstāzē”, kur bagātīgi hromatizētās harmonijas sasauucas ar “Tristāna un Izoldes” mīlasnāvi. Ekspresīva vārdu gleznošana skaņās ir iespējama arī pateicoties izteiksmīgajiem tekstiem, ko radījis Šarls Bodlērs savās “Launuma puķēs” (“Aicinājums ceļot”), Teofils Gotjē (“Zeme, kur notiek karš”), Johans Volfgangs Gēte (“Minjonas dziesma”).

“Esam pieraduši, ka franču mūzika ir tāda kā nazāla, mazo balsu repertuārs,” saka Elīna Garanča, “bet Diparkam ir plašums, lidojums. Viņš nezaudē smalkumu, bet, lai ievibrētu telpu, mūzikā ir tādi crescendo momenti un tādas kulminācijas! Diparks pietāv lielām koncertzālēm”.

Koncerta otro daļu ievadīs austriešu vēlinā romantiķa **Gustava Mālera** “Piecas Rikerta dziesmas”, kas radītas balsij un klavierēm vai orķestrim. Elīna Garanča tās ne tikai ierakstījusi kompaktdiskā, bet vairākkārt atskaņojusi arī uz dažādām skatuvēm, tostarp Latvijā. 15. augustā “Rikerta dziesmas” orķestra versijā skanēs Lucernas festivāla atklāšanas koncertā, un Elīna Garanča tās dziedās Rikardo Šaiji vadībā.

Māleru dzied daudzi (ne visi to dara labi, jo vajag plašu elpu un austriski ebrejisku izjūtu) un viņš patīk daudziem (nepatīk, šķiet, apzinātiem opozicionāriem), jo cilvēkiem imponē Mālera mūzikas patiesīgums, melodisms un reizē inteliģentā atturība. Šīs piecas Frīdriha Rikerta dziesmas, kas datētas ar 1901. un 1902. gadu, nav vienots cikls, bet patstāvīgas vienības – secībai nav nozīmes, jo katra dziesma ietver savu stāstu. Dabas klātbūtne tiešā vai pastarpinātā veidā viņa mūzikā ir ieslēpusies kā daždien romantiķu opusos. Te caur liepziediem varēs sasmaržot vasaru, te saulei būs zelta mati un sirēnām pērles dzidras, bet cilvēks jutīsies vientuļš un pasaulei zudis, it kā dzīvotu viens savās debesīs, no kurām neviena smaidoša zvaigzne neveras pretī. Mālers ļoti labi zina, ko nozīmē mīlestība un un zina, ko nozīmē zaudējuma sāpes.

Elīna Garanča jau savas karjeras pašā sākumā ir pievērsusies latviešu solodziesmai. Latvijas Radio fonotēka glabā gan ierakstus no Vāgnera zāles, gan Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas, bet atmiņās saglabājušās ainas no koncertiem Austrijā. Ārzemēs tās parasti ir piedevas, kas klausītājiem likušas saspicēt ausis un ieplest acis patīkamā izbrīnā. 2023. gadā apgādā *Deutsche*

Grammophon nāca klajā albums *When Night Falls...*, kurā fiksētas septiņas latviešu dziesmas, tostarp Alfrēda Kalniņa, Jāņa Zālīša, Raimonda Paula un latviešu tautas mūzika.

Pagājušais gads Zalcburgas festivālā bija īsts latviešu mūzikas triumfs: savu solokonzertu mūzikas citadelē Elīna Garanča iesāka ar deviņām latviešu klasiķu – **Jāzepa Medīna, Jāņa Medīna, Alfrēda Kalniņa, Jāzepa Vītola** – dziesmām, par kurām kāds kritiķis rakstīja, ka šī neparastā mūzika “palien zem ādas un pārņem tavu ķermeni”. Tā bija unikāla sajūta, kad divi tūkstoši klausītāju, elpu aizturējuši, piedzīvo latviski dziedāto “Sapņu tālumā”, “Līst klusi” vai “Man prātā stāv vēl klusa nakts”. Līdzās citām, šīs dziesmas ar lielisko latviešu dzejnieku vārdiem skan arī Elīnas šīs vasaras koncertos Latvijā, un romantiski psiholoģiskās gleznas kādam atkal noteikti būs patīkams pārsteigums.

GUNDA VAIVODE

ELĪNA GARANČA ir starptautiski atzīts un novērtēts mecosoprāns, viena no visizcilākajām savas paaudzes dziedātājām. Dzimumsi diriģenta un dziedātājas ģimenē Rīgā, ieguvusi izglītību Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā, uzvarējusi Mirjamas Helinas vokālistu konkursā Somijā, savu profesionālo karjeru kā soliste uzsākusi Meiningenes teātrī.

Vēlāk bijusi soliste Frankfurtes operā un Vīnes Valsts operā, kur nodziedājusi virknīgā lomu (neaizmirstamā Šarlote!), ar savu muzikālo inteligenci un dziļajām interpretācijām iegūstot kritiķu atzinību un aizraujot klausītājus visā pasaulē.

Īpašu atpazīstamību Elīna Garanča ieguva, atveidojot titulvaroni Žorža Bizē operā "Karmena". Pirmo reizi viņa to dziedāja Rīgā Andreja Žagara iestudējumā, bet pēc tam lielākajā daļā pasaules vadošo operteātru, piemēram, Londonas Karaliskajā Koventgārdena operā, Bavārijas Valsts operā, Karalienes Sofijas mākslu pilī Valensijā un Metropoles operā Ņujorkā, kuras triumfālā izrāde tika tiešraidīta vairāk nekā 1000 pasaules kinoteātros. Pēc tam laikraksts *The New York Times* Garanču nodēvēja par "labāko Karmenu pēdējo 25 gadu laikā...".

Starp nesenākiem spilgtākajiem notikumiem var minēt Dalilas lomu Sensāns operas "Samsons un Dalila" jauniestudējumā Berlīnes Valsts operā, dziedātājas atgriešanos Metropoles operā ar Margarētas lomu Berlioza "Fausta pazudināšanā", Bujonas hercogieni Čilea operā "Adriana Lekuvrēra" Vīnes Valsts operā, Amnerisas lomu Verdi operā "Aīda", ko māksliniece dēvē par vienu no saviem profesionālajiem Everestiem, un turpat Vīnē nodziedāto pirmo Vāgnera lomu – Kundri operā "Parsifāls" –, ar ko vēlāk Elīna debitēja Baireitas festivālā, kļūstot par pirmo latviešu dziedātāju, kura uzstājusies uz šīs prestižās skatuves. Viņas balss ir skanējusi festivālos un galā koncertos visā Eiropā, Āzijā, Ziemeļamerikā un Dienvidamerikā.

2005. gada septembrī Elīna Garanča kļuva par *Deutsche Grammophon* (DG) ekskluzīvo mākslinieci. Viņas pirmais solo ieraksts *Aria Cantilena* tika izdots 2007. gadā, izpelnoties lielu klausītāju un kritiķu atzinību. Divi no viņas iepriekšējiem albumiem (*Romantique un Meditation*) ieguva ECHOklassik balvu. 2019. gadā sekoja albums *Sol y Vida* ar spilgtām Vidusjūras un Latīņamerikas dziesmām. 2020. gadā viņa izdeva soloalbumu ar Šūmaņa dziesmu ciklu "Sievietes mīla un dzīve" un Brāmsa dziesmu izlasi, kam sekoja 2021. gadā izdots albums *Live from Salzburg*, kurā dokumentēti divi ievērojami notikumi Zālcburgas festivālā 2020. un 2021. gada vasarā kopā ar Vīnes filharmonikiem un Kristianu Tilemanu. 2024. gadā klajā nāca jaunākais albums *When Night Falls*.

Elīna Garanča saņēmusi daudzus nacionālos un starptautiskos apbalvojumus. Divkārt viņai piešķirts Latvijas Valsts augstākais apbalvojums – Triju Zvaigžņu ordenis, 2016. gadā kļūstot par ordeņa komandieri. 2000. un 2010. gadā viņa ir

saņēmusi Latvijas Lielo mūzikas balvu. 2006. gadā Elīnai tika pasniegta Eiropas Kultūras balva, 2007. gadā – mūzikas industrijas izstādes *MIDEM* balva, 2010. gadā – žurnāla *Musical America* “Gada dziedātājas” tituls, bet 2019. gadā – Latvijas Izcilības balva kultūrā. Viena no lielākajām profesionālajām atzinībām ir Vīnes Valsts operas Kamerdziedones (*Kammersängerin*) tituls, kas māksliniecei 2013. gadā piešķirts par īpašu ieguldījumu opernamā, kur nodziedātas vairāk nekā 170 izrādes.

Ar Austriju Elīnu saista vēl kādi īpaši vasaras notikumi – kopā ar dzīvesbiedru, diriģentu Karelū Marku Šišonu izlolotie festivāli “Klasika Alpos” Kicbielē un “Klasika zem zvaigznēm” Gotveigā. Šī jauno mūziķu atbalsta iniciatīva nu jau pārtapusi projektā “Nākotnes balsis”, un tā atbalsi mēs katru vasaru dzirdam Dzintaros koncertā “Elīna Garanča un draugi”.

Elīnas mājas joprojām ir arī Latvijā. Viņai ir svarīgi te uzstāties koncertos un vienkārši izbaudīt dzimtenes dažādo dabu – ceriņus, sēņu mežus, sniegu, basas kājas sulīgā zālienā un rudenīgo dārza smaržu, malkojot kafiju mājas terasē.

MATIASS ŠULCS (*Matthias Schulz*) ir vācu pianists un kultūras projektu vadītājs. Klavierspēli viņš studējis Zolzburgas Mozarteum, taču ar šīs pilsētas mūzikas dzīvi viņš dažādos līmeņos bijis cieši saistīts kopš 1999. gada, liekot lietā Minhenes Ludviga Maksimiliāna universitātē iegūtās ekonomista zināšanas.

2004. gadā Matiass Šulcs Zolzburgas festivālā vadīja operas projektu Mozart 22. No 2005. līdz 2009. gadam viņš bija atbildīgs par koncertu un mediju darba stratēģisko plānošanu.

Turpmākajos gados Šulcs bija Zolzburgas festivāla koncertu plānošanas nodaļas vadītājs, un līdztekus iesaistījās arī visa festivāla programmas producēšanas procesos. 2012. gadā Matiass Šulcs kļuva par Zolzburgas *Mozarteum* fonda māksliniecisko vadītāju un izpilddirektoru. Līdztekus koncertu plānošanai viņš bija atbildīgs arī par abām pārējām fonda pamatjomām – zinātni un muzeju darbību.

2015. gadā Matiass Šulcs pārcēlās uz Berlīni, kur sadarbībā ar direktoru Jirgenu Flimmu strādāja pie Berlīnes Valsts operas repertuāra plānošanas. 2018. gadā Matiass Šulcs kļuva par *Staatsoper Unter den Linden* direktoru. Šī gada pavasarī tapa zināms, ka no 2025. gada augusta 47 gadus vecais Matiass Šulcs kļūs par Cīrihes operas māksliniecisko direktoru, nomainot līdzšinējo vadītāju Andreasu Homoki.

“Esmu pārliecināts, ka operā ikviens var piedzīvot fantastiskas lietas, ka šis mākslas veids stiprina empātijas spējas un ka tas var palīdzēt mums labāk risināt dzīves izaicinājumus un neskaidrības. Iespēja strādāt pie šīm vērtībām Cīrihē ir brīnišķīgs uzdevums ar lieliskām perspektīvām. Esmu ļoti motivēts.”

Matiass Šulcs šobrīd slīpē šveiciešu vācu valodu, un uz jautājumu par mīļāko pulksteņu marku nešaubīgi atbild **“ROLEX!”** [pašam gan tā neesot].

Kā jau bavārietim viņam patīk braukt ar *BMW X7*, bet Matiass nesmādē arī veco *Honda Jazz*. Kā iecienītāko vīna šķirni viņš nosauc *Black Print* no Pfalcas darītavas, bet par savām labākajām īpašībām – kaislību uz mūziku un riska uzņemšanos. Matiasam Šulcam ir pieci bērni. Kā personību, kas mainījusi viņa skatu uz mūziku, Matiass Šulcs nosauc izcilo pianistu Alfrēdu Brendelu (šopavasār viņš devās aizsaulē), ar kuru bija iespēja satikties Zolzburgas sākumgados, strādājot pie Šūberta cikla “Ziemas ceļš”. Un, lai arī klavierspēlei Matiass Šulcs vairs nevar atļacināt tik daudz laika, cik gribētos, viņš ir priecīgs šovasar viesoties Latvijā un kopā ar Elīnu Garanču atskaņot plašu dziesmu programmu, ko 19. septembrī abi atkārtos Cīrihes opernamā.

